

чымсьці бессмяротным, вечным: *Чакаю – скрозь! Чакаю – назаўжды / Таго, каго пазбыла. І кахаю* [1, с. 230].

Найбольш пашыранымі сродкамі ў стварэнні вобраза жанчыны з’яўляюцца эпітэты. У творах паэтэсы жанчына паказваецца дзіўнай, ласкавай, трывожнай, наіўнай: *Яго кахала дзіўная жанчына, / Яму дарыла дзіўнае святло* [1, с. 86].

Аднак, менавіта жаноцкасць вылучаецца Я. Янішчыц на першы план: *Не трэба кахаць мяне за рамяство, / Перш-наперш я проста жанчына* [1, с. 180].

Жанчына заўсёды можа прынесці сябе ў ахвяру дзеля каханага, яна зробіць усё, каб яе любы быў шчаслівы: *І калі ты мяне толькі паклікаеш, / Памру за цябе без энку. / Нашу я любоў да цябе вялікую / У сэрцы сваім маленькім* [1, с. 23]. Менавіта ў гэтым маленькім сэрцы і хаваецца гэтае вялікае, чыстае пачуццё, якое мы называем каханнем.

Я. Янішчыц адзначае, што жанчына па-сапраўднаму будзе шчаслівай толькі тады, калі пройдзе праз шматлікія пакуты, выпрабаванні: *Прыходзіць позна лепшая любоў, / Як за пакуты горкія адплата* [1, с. 174].

У раскрыцці вобраза жанчыны вялікую ролю адыгрываюць параўнанні. У большасці выпадкаў Я. Янішчыц параўноўвае жанчыну з мужчынам: *Між гордай цішынёй – / Я ўскрык. А Вы – маўчанне* [1, с. 227]; *Банальны мой сюжэт: / Я поле. Вы – нябёсы* [1, с. 227].

Самым пашыраным тыпам метафары з’яўляецца перанос уласцівасцей жывых істот на прадметы, паняцці: *Сэрца вясновае просіць любові* [1, с. 221]. Галоўнае для жанчыны – кахаць і быць каханай, таму яе сэрца заўсёды імкнецца да гэтага пачуцця.

Мужчынская лірыка... А ці не ў ёй, / Як чайка, крыляе жанчына? [1, с. 135]. Вобраз жанчыны – вечны. Ён быў, ёсць і будзе цэнтральным вобразам ва ўсе часы развіцця грамадства.

ЛІТАРАТУРА

1 Янішчыц, Я. Выбранае / Я. Янішчыц. – Мн. : Вышэйшая школа, 1998 – 271 с.

К. В. Лямешчанка (УА «ГДУ імя Ф. Скарыны»)

Навук. кір. А. А. Станкевіч,

д.ф.н., прафесар

ФІГУРЫ ПЕРАСТАНОЎКІ І ІХ СТЫЛІСТЫЧНАЯ РОЛЯ Ў ПАЭМАХ Я. КОЛАСА «СЫМОН-МУЗЫКА» І «НОВАЯ ЗЯМЛЯ»

Важным сродкам сінтаксічнай арганізацыі мовы з’яўляюцца фігуры перастаноўкі, якія перадаюць зменлівасць або рознанакіраванасць моўных адзінак. Да такіх фігур належаць анакалуф, антыметабола, зеўгма, інверсія, парэнтэза, сегментацыя, сілепсіс, хіязм, эпіфраз і інш. Функцыя фігур перастаноўкі звязана з парушэннем сінтаксічнай ці лагічнай сувязі паміж словамі і фразамі, у выніку чаго адбываецца хуткая змена напрамкаў дзеяння, эмацыянальнага стану.

Своеасаблівым прыёмам моўнай выразнасці, сутнасць якога ў расчлянэнні сінтаксічнай структуры сказа, з’яўляецца парцэляцыя. Знешняя змена выказвання выклікае змену сэнсавую: ствараецца ўражанне паступовага, нарастаючага развіцця думкі. Парцэляваная канструкцыя, галоўным чынам, выконвае функцыю ўздзеяння. Часта парцэляцыя спрыяе больш інтэнсіўнаму выражэнню аўтарскіх адносін:

І Сымонка чуў і бачыў, Як крыўляліся дзядзькі, Ведаў, што ў сям’і ён значыў; Нават родныя бацькі Папракалі сына хлебам Пры абедзе за сталом [1, с. 277].

Функцыянальнай блізкасцю да парцэляцыі вызначаецца сегментацыя. Сегмент – частка сказа, вынесена я ў прэпазіцыю, дзякуючы чаму дасягаецца эфект адчлянёнасці.

Гэта надае канструкцыі экспрэсіўнасць, якая праяўляецца ў своеасаблівай інтанацыйнай аформленасці:

Кущыя. Марозна. Хмурнавата. Сняжок падкідвае заўзята; Снег на куццю – грыбы на лета [1, с. 160].

Такім чынам, роля фігур перастапоўкі надзвычай важная. Яны ўзмацняюць думку, акцэнтуюць увагу на асобных словах.

ЛІТАРАТУРА

1 Колас, Я. Новая зямля. Сымон-музыка : паэмы / Я. Колас. – Мінск : Маст. літ., 1986. – 448 с.

С. М. Мельникова (УО «ГГУ им. Ф. Скорины»)

Науч. рук. Р. М. Козлова,

д.ф.н., профессор

АНТРОПОНИМЫ С МЕСТОИМЕННЫМ КОМПОНЕНТОМ *SAM-

В праславянском языке достаточно продуктивным способом образования субстантивов являлось сложение. Разработкой теории сложений в различные времена занимались такие известные лингвисты, как А. Мейе, Э. Бенвенист и др. [1, с. 241–256; 2, с. 300–303].

Следует отметить, что в рамках данного способа словопроизводства менее всего проанализированы сложения с местоименными компонентами, в частности, с компонентом **sam-*, несмотря на то что это одна из самых продуктивных моделей образования композитов. Сложения на **sam-* обнаруживаются во всех славянских языках, что дает основания предположить, что исследуемая словообразовательная модель является праславянской по происхождению. Основная сфера использования композитов с элементом **sam-* – антропонимия. Антропонимы с компонентом **sam-* исследовались нами в плане соотношения с апеллятивом, ареала, хронологии. Вот пример анализа единиц.

Антропоним *Самодур* обнаруживается в лексических системах ряда славянских языков: др.-русс. *Самодур* (Веселовский 278; Тупиков 738), русск. *Самодур* (БСЭ 22, 535), бел. *Самадур*, укр. *Самодур* (Чучка 502), польск. *Samodur, Samodurow, Samodurów* (SN VIII, 349) и др. О широком распространении, популярности данных антропонимов свидетельствуют отантропонимные ойконимы. Ср. русск. *Самодуры* в Слободском у. Вятской губернии (Вят. 693) и др. Основой данного антропонима является апеллятив *самодур*, который также обнаруживается в современных славянских языках. Ареал антропонима и соответствующего апеллятива дает возможность восстановить праформу **Samodurъ*, которую правомерно отнести к праславянскому лексическому фонду.

В таком аспекте проанализированы остальные антропонимы с компонентом **sam-*, в результате чего в праславянский фонд включены: **Samoborъ*, **Samovarъ*, **Samověrъ*, **Samodějъ*, **Samodělъ*, **Samodumъ*, **Samoědъ*, **Samozvanъ*, **Samozvonъ*, **Samokvasъ*, **Samoletъ*, **Samol'ubъ*, **Samoplęsъ*, **Samorędъ*, **Samosadъ*, **Samosvatъ*, **Samosějъ*, **Samoslavъ*, **SamosQdъ*, **Samotekъ*, **SamotQgъ*, **Samotęgъ*, **Samoxvatъ* и др.

ЛИТЕРАТУРА

1 Бенвенист, Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист. – М. : Прогресс, 1974. – 447 с.

2 Мейе, А. Общеславянский язык / А. Мейе. – М. : Изд-во ин. лит-ры, 1951. – 491 с.